

Универзитетска библиотека
«Светозар Марковић»

За издавача
Богољуб Мазих

Изложбу и каталог припремили
др Никола Марковић
Даница Филиповић

Стручни консултант
др Дејан Ајдачић

Дизајн и припрема текста
Немања Жикић

Умножено у Универзитетској библиотеци
«Светозар Марковић»

Људмила Поповић

УКРАЈИНСКО-СРПСКЕ СЛАВИСТИЧКЕ ВЕЗЕ У 19. И 20. ВЕКУ

Почетком 19. века у украјинској култури, која је била обележена тежњом ка националној идентификацији у оквирима двеју великих империја – Руске и Аустријске, запажа се покрет заснован на буђењу националне свести и оријентисан на препород традиционалне народне културе и формирање одређеног политичког програма. То је време појачаног интересовања украјинских интелектуалаца не само за историју свог народа која је остала забележена у летописима и фолклорној баштини, већ и за историју и актуелан друштвено и интелектуални живот других словенских народа. Очигледно је да се поменути период буђења и духовног препорода Украјинаца, као и његови идејни оквири, подудару са идентичним тежњама осталих словенских народа, који су били спутани у националном развоју и друштвено маргинализовани. У источној Украјини национално буђење било је подложно утицају руског словенофилства, док су западни Украјинци гајили своје идеале на начелима јужно и западнословенског културног препорода.

Током двадесетих година 19. века у Лавову формирано је друштво заговорника идеје словенске узајамности који су сматрали својим циљем упознавање са културом и историјом разних словенских народа и успостављање односа пријатељства и добронамерности међу њима. Истовремено је створено Друштво словенске старине које је прикупљало материјале за збирку Осолинеума.

Тих година Осолинеум је био понос Лавова, велики научни и културни центар. У дневнику читаонице библиотеке Осолинских, који је пронађен крајем 20. века, могу да се нађу занимљиве чињенице о њеним редовним посетиоцима. Међу првим посетиоцима те библиотеке били су

организатори познатог западноукрајинског друштва „Руська трійця“ (Русинска тројица 1833-1837) Маркијан Шашкевич, Иван Вахилевич и Јакив Холовацки (Малець 1997: 22).

Маркијан Шашкевич и његови пријатељи одржавали су присне контакте са чешким, словачким и српским научницима и књижевницима: Павлом Шафариком, Карелом Запом, Јаном Коубеком, Хавличком-Боровским, Вуком Карацићем. Они су размењивали научне информације, помагали објављивање дела која се нису могла штампати у Галицији. Управо галицијским Украјинцима припада идеја да се то дописивање претвори у заједнички књижевни покрет у оквиру научно-књижевног часописа који је делимично реализован у пројекту алманаха *Русалка Дњестрова*¹. Овај алманах је издат 1837. године у Будиму напорима Ивана Холовацког који се још за време студија у Пешти 1834-1835. године спријатељио са Коларом и српским студентима Ђорђе Петровићем, Николићем, Поповићем. Ђорђе Петровић – пријатељ пештанског цензора, посебно доприноси објављивању овог зборника. Поучени искуством забране свог првог зборника поезије *Зора* од стране лавовског цензора, чланови *Тројице* шаљу Петровићу примерак *Русалке* у септембру 1836. године, а пештански цензор већ у октобру одобрава његово објављивање (Гуць 1966: 20). Позната је чињеница да је у *Русалци* објављено осам превода српских народних песама². Јаков Холовацки превео је још 21 српску народну песму (преводи су објављени у Бечу 1846. године у збирци *Вінок русинам на обжинки* заједно са преводима српских песама из *Русалке*). У предговору збирци, као и у напоменама, Холовацки – аутор прве у Украјини студије о српским народним песмама (Гуць 1966: 31), пореди српске народне песме са украјинским, истиче њихове заједничке и специфичне црте. У другом делу збирке *Вінок русинам на обжинки* (Беч, 1847) Холовацки објављује преводе 150 српских

---

¹ Избор из најрелевантнијих текстова о алманаху *Русалка Дњестрова* приређен је у првом броју Украјинско-српског зборника *Украин* (2006: 115-174) који уређује међународни славистички одбор на челу са Дејаном Ајдачићем.

² Детаљну анализу ових превода налазимо у раду Ивана Брика „*Русалка Дњестрова* и Србија“ (Брик 1930), као и у монографији Михајла Хуца „Српскохрватска народна песма у Украјини“ (Гуць 1966).

загонетака, док су његови рукописи великог броја превода српских народних песама објављени у часопису „Радянське літературознавство“ тек 1965. године³.

Како примећује истакнути украјински фолклориста Михајло Хуц, аутор монографије *Српскохрватска народна песма у Украјини* (Гуць 1966), „осим преводилачке делатности, Холовацки значајно доприноси размени књига и ширењу српске књиге у Галицији“. Хуц наводи цитат из писма Теодора Павловића Јакову Холовацком од 22. априла 1837. године у којем он захваљује Холовацком на љубави према Словенима и шаље му преко Владислава Антића, Србина из Херцеговине који је тада живео у Лавову, српске књиге (Гуць 1965: 34).

Посебну пажњу заслужује чињеница да су чланови *Русинске тројице* у својим филолошким радовима примењивали и развијали лексикографске и ортографске принципе Вука Караџића. Вукове идеје и напоре по питању нормирања српског језика они су применили у својим граматикама, као и у речнику. *Gramatyka języka ruskiego w Galicyi* Ивана Вахилевича (1845), његов речник украјинског језика⁴, *Грамматика руського языка* Јакова Холовацког, нису били само од регионалног, већ и од општеукрајинског значаја. Упоредо са романтичарском поезијом која је стварана на матерњем језику, они су доприносили нормирању савременог украјинског књижевног језика.

Оцењујући утицај научних идеја и делатности Вука Караџића на *Русинску тројицу* Иван Франко примећује следеће: „...Вуков пример у Србији утицао је на младу генерацију галицијско-русинских писаца. Сам Шашкевич увео је у *Русалци Дњестровој* правопис који се битно разликовао од оног који је био устаљен у црквеним књигама, а Јосип Левицки издао је једну од својих песама у част Сњихурског на народном језику и правописом који је био радикално фонетски, прекопиран од Вука“ (Франко 1955, 18: 260). Украјински слависта Иван Билодид прецизира наведени пример: „Ј.Левицки у својој граматици „малоруског језика“ (1834) која је издата на немачком језику за

³ Радянське літературознавство, 1965, 2, 74-79.

⁴ Овај речник помиње у свом истраживању И.Билодид (Білодід 1965: 22).

обележавање украјинског сугласника *дж* увео је ортографему *и* која је позајмљена из азбуке В. Карацића. Њу су користили и у алманаху *Русалка Дњистрова*“ (Білодід 1965: 22).

Вукове идеје у односу на народни језик биле су водиле и за украјинске слависте који су улагали све напоре да прикажу украјински језик у свој његовој лепоти и изражајности. На обележавању 50. годишњице смрти Маркијана Шашкевича, оцењујући његов допринос украјинској култури и науци, галицијски друштвени делатник и писац Олекса Бобикевич је нагласио: „Шта је било велико у томе што је учинио Маркијан Шашкевич да је његово име постало познато у целој нашој Галицијској Украјини?... Све што је он написао стало је у малу књижицу... Зашто је тако? Није чудо сада написати неку књигу на нашем матерњем језику, када га свуда у писму употребљавамо, али је било чудо велико запевати на том језику тада, када је на њему причао само сељак у својој кући, када су га ниподаштавали, као и сељака који је тим језиком говорио и када нико није веровао да се тим језиком може ишта ваљано написати – тада када су сви наши учењаци писали на немачком или црквенословенском“ (Малець 1997: 37).

Процес развоја српске писмености и борба Вука Карацића за књижевни језик на народној основи били су честа тема дискусија украјинских научника. Они су поредили тај процес са оним шта се збивало у Украјини по питању нормирања украјинског књижевног језика на народној основи. Карацић се поредио са Котљаревским. Тако украјински научник Борковски је писао крајем 19. века: „Доситеј Обрадовић - 30 година старији од нашег Котљаревског, први је почео да пише на живом народном језику, иако још и не у потпуности очишћеном од црквовштине. Нахушкани су били на њега други српски писци, и тада су завладале у српској књижевности права побуна и пометња. Сваки писац је писао на свој начин, сваки је користио други правопис и други језик. Трагом Обрадовића је кренуо и Димитрије Давидовић. Али тек Вук Карацић, који је 18 година млађи од Котљаревског, скупио је и објавио српске народне песме и показао је на њиховом примеру какав је заправо српски језик и како тим језиком треба Срби да пишу...“ (Борковський 1899: 11). Као што видимо, процес

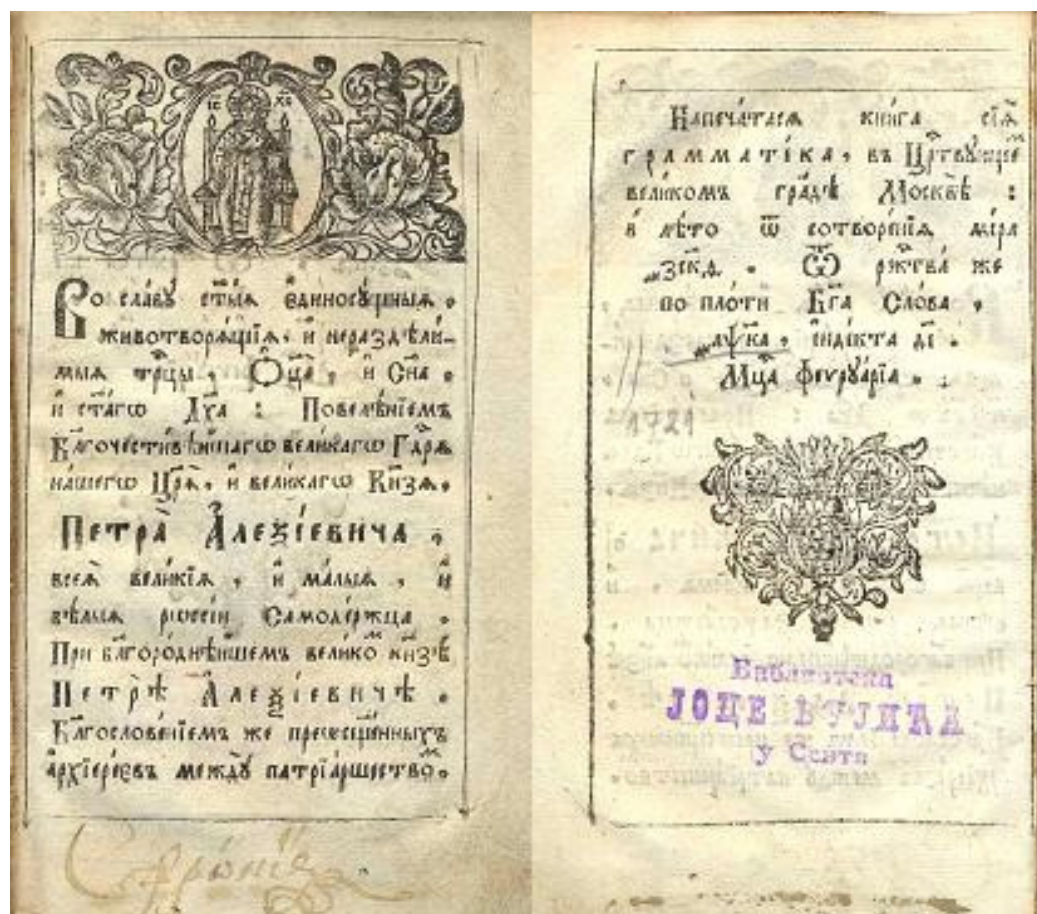
стандардизације српског језика приказује се у контексту сличних процеса у словенском свету, а делатност истакнутих српских филолога пореди се са одговарајућим напорима украјинских филолога 19. века, што указује на чињеницу стихијног настанка компаративне славистике која није везана само за универзитетске катедре.

О елементима компаративне словенске граматографије у контексту украјинско-српских славистичких контаката можемо говорити почев од периода 18. века. Познато је да се на иницијативу српске јавности и Синода у Србију почетком 18. века упућују наставници из редова Кијевске академије. Након мисије руског учитеља Максима Суворова, који је боравио у Србији до 1732. године, у Србију 1733. године стижу украјински учитељи-васпитаници Академије на челу са Мануилом Козачинским – првим ректором Карловачког духовног колегијума, аутором прве српске националне драме (Ерчић 1980). У студији о улози Кијева у међусловенским везама Ф.П.Шевченко примећује следеће: „Позитивно је било то што вероватно не само у Карловцима, али и у другим школама тада су сарађивали српски и украјински наставници који су студирали у Кијеву... Истовремено су деловале школе у Осјеку, Београду и на другим местима. Тимофиј Левандовски је предавао у школи која је створена у Вуковару. Митрополит Вићентије је одредио М. Козачинског за надзорника свих школа у његовој епархији“ (Шевченко 1963: 34).

Наставници из Русије донели су са собом граматику украјинских филолога. Максим Суворов донео је 70 примерака познате граматику украјинског аутора Мелетија Смотричког (према једним наводима (Шевченко 1963: 35), Нимчук наводи податак да је Суворов донео са собом у Србију 100 примерака ове граматику⁵), која је била једини уџбеник црквенословенског језика код Срба до друге половине 18. века.

---

⁵ В.В. Нимчук позивајући се на бројне изворе наводи податак да је Максим Суворов донео у Србију 100 примерака *Граматику Смотричког* из 1721. године (Нимчук: 1978: 108) коју ће касније митрополит Ненадовић дати на прештампавање у Римнику 1755. године под насловом „Грамматика въ пользу и употребленіе отроковъ Сербски желающихъ основательнаго наученія Славенскаго діалекта...“ (Нимчук: 1978: 108).

Предговор руском издању *Граматике* Смотричког из 1721.

Традиција украјинско-српских славистичких контаката у области компаративне граматологије наставља се и у 19. веку. Истраживач веза Вука Караџића са украјинским славистима, истакнути

украјински научник Иван Билодид у својој темељној студији која је прочитана на свечаном Симпозијуму на Београдском универзитету поводом 100. годишњице Вука Караџића 1964. године *Вук Караџић у историји украјинско-српских научних веза* исказао је основану претпоставку да је Вук Караџић био упознат и са граматичким питањима украјинског језика. Он наводи чињеницу да у једном од својих писама Караџићу Копитар помиње украјинску граматику која је стигла за њега у једној од пошиљки коју је он добио⁶. „Нема сумње“ - пише Билодид – „да је то била *Грамматика* О.Павловског из 1818. године. Друге граматике украјинског језика са таквим насловом у то време није било. Вероватно са њоме био је упознат и В.Караџић“ (Білодід 1965: 25).

Као што је било раније напоменуто, Вукове идеје утицале су на творце граматику украјинског језика Ивана Вахилевича, Јакова Холовацког, Јосипа Левицког.

Истакнути украјински слависта Јосип Бођански (1808-1877) за учење српског језика користио је зборнике народних песама Вука Караџића које су му доспеле у руке још за време студија у семеништу у Перејаславу (Білодід 1965: 23). «Вероватно је Караџић иницирао или појачао у Бођанском жељу да скупља и наше украјинске песме и бајке, а од тога је сама по себи морала да настане жеља да сам пише на украјинском и да прати друге који тако пишу» (Драгоманов 1878: 514).

О везама украјинских слависта са Вуком Караџићем писали су украјински и српски слависти (Білодід 1965; Недић 1958). Посебна пажња у њиховим истраживањима додељује се пријатељству које је постојало између Вука Караџића и украјинског и руског слависте, првог доктора славистичких студија у Русији Измаила Срезњевског. Срезњевски је оснивач харковске славистичке школе која је дала тако истакнуте преставнике украјинске филологије, као што су Олександар Потербња, Михајло Дринов, Леонид Булаховски, Олександар Билецки који су пренели најбоље славистичке традиције на своје ученике – наставнике славистичких катедара на Кијевском, Лавовском, Чернивецком, Ужгородском, Одеском универзитету, сараднике НАНУ.

---

⁶ Вукова преписка, књ.1, Београд, 1907, стр. 271.

Измаил Срезњевски већ за живота уживао је велики ауторитет међу научницима и књижевницима како источне, тако и западне Украјине. Он је био један од представника харковске школе украјинских романтичара заједно са Хулаком-Артемовским, Боровиковским, Метлинским, Костомаровим и другим познатим украјинским књижевницима. Стога је чланове *Русинске тројице* дубоко гануо долазак Срезњевског у Лавов. Они су видели у њему не само великог научника, већ и књижевника-истомишљеника који је писао на украјинском језику. Холовацки му је посветио песму, а Вахилевич је писао: «На земљи својих предака туђин сам одрпан и исмејан... Дакле, ја – туђин у свом завичају освећеном крвљу славних предака, примам тебе госте-брата. Старина протекла спава сан непробудни и сања о Кијеву, о борби са паганима, за отаџбину, за веру... Можда ће из тих снова и мисли једном изнићи светлост, а с њоме и живот велики...» (Малець 1997: 27).

Миодраг Поповић истиче да је Иван Срезњевски, ученик и биограф Вука Караџића, у свом говору поводом отварања катедре славистике на Харковском универзитету 1842. године ставио Караџића и Ханку на чело светске славистике (Білодід 1965: 26). Исте, 1842. године била је отворена и катедра славистике на Кијевском универзитету. Према наводима Білодида у предавањима и штампаним радовима из српскохрватске књижевности украјински слависти В.Јароцки, А.Степович и други су темељно приказивали научне идеје Вука Караџића, приликом изучавања предмета користила су се Вукова дела упоредо са делима Шафарика, Палацког, Копитара (Білодід 1965: 27).

Појединим питањима украјинско-српских славистичких контаката у 19. веку и почетком 20. века посвећене су посебне монографије. Најпотпуније је обрађена тема «Иван Франко и Срби» која је обрађена у монографији Ј.Голберга «Иван Франко и украјинско-српске културне везе (Гольберг 1991), зборнику радова међународне научне конференције «Иван Франко и Срби» (2001)⁷, као и у

---

⁷ У раду конференције учествовало је око двадесет научника – познатих истраживача ове проблематике из Украјине и Србије (међу њима М. Гольберг, М. Иљницьки, Т. Салиха, И. Јушчук и многи други). Зборник реферата и саопштења са конференције „Иван Франко и Срби“ објављен је у Новом Саду 2006. године – поводом 150. годишњице Франкове смрти. Посебну пажњу у Зборнику у контексту ове проблематике привлачи рад Марије-Магдалене Косановић *Иван Франко према савременим му српским и хрватским филолозима* (Иван Франко и Срби 2006: 75-83).

појединим поглављима других монографија⁸. Мање је проучена грађа о научним контактима између Матице српске, Српске краљевске академије и Научног друштва „Тарас Шевченко” у Лавову, као и нека друга питања чије решавање тек предстоји.

У 20. веку украјинско-српска славистичка прожимања могу да се прате на примеру развоја различитих области истраживања – фолклористичких, књижевноисторијских и лингвистичких. Научне принципе украјинске фолклористике у 20. веку утемељио је истакнути научник и књижевник Максим Риљски. Њему припадају бројне компаративистичке студије из области проучавања словенског фолклора⁹. Ослањајући се на свог великог претходника Ивана Франка Максим Риљски пажљиво разматра прожимања мотива у украјинским и српским епским песмама, указује на њихово позајмљивање, чак и на текстуална подударања, рецимо у украјинској думи *Плач заробљеника* и српској песни *Мали Радоица*, у думи *Смрт козака бандуристе* и српској песни *Јово и његова тамбура* (Риљський та ін. 1963: 19). Непосредно после другог светског рата Максим Риљски борави у Југославиј где стиче многа познанства у средини српских слависта. Ово путовање подстиче његово интересовање за српски фолклор. Већ 1955. године у Украјини излази велики зборник *Српска народна поезија* у којем Максим Риљски наступа у улози приређивача и преводиоца. На Институту за историју уметности, фолклор и етнографију НАНУ који данас носи име Максима Риљског већ тада се покреће истраживање проблематике украјинско-српских фолклорних веза као посебна тема у оквиру програма научноистраживачке делатности (Білодід 1965: 38). Бројне студије које су настале у оквиру тих истраживања, посебно монографије Михајла Хуца *Српскохрватска народна песма у Украјини* (1966), Володимира Лирниченка *Српскохрватска народна лирика* (1977), Оксане Микитенко *Српске тужбалице (Сербські голосіння. Поетичний та історико-географічний аналіз, Київ 1992)* сведоче о високом нивоу научне сарадње украјинских и српских фолклориста у 20. веку.

---

⁸ Види поглавље *Иван Франко и српска књижевност* у монографији *Фокусна перспектива украјинске књижевности* (Поповић 2007: 96-113).

⁹ Види студију *Украјинске думе и јуначки епос словенских народа* (Риљський та ін. 1963) која је легла у основу саопштења на V међународном конгресу слависта.

Високе научне темеље контрастивног истраживања српског и других словенских језика ударио је украјински лингвиста Леонид Булаховски. Булаховски обилно користи у својим истраживањима српску језичку грађу, а његов предговор поменутом издању *Српске народне поезије* (1955) под насловом *Српски народни епос* указује на ширину филолошких истраживања Булаховског који се подједнако оријентисао у питањима савремене му лингвистике и поетике књижевног текста, стилистике и др. Школа Булаховског одредила је принципе украјинске лингвистичке србистике коју су развијали Иван Билодид, Ала Коваљ, Аделаида Смољска, Вероника Јармак и бројни други украјински лингвисти. Почетком шездесетих година 20. века тадашњи доцент Кијевског универзитета «Тарас Шевченко» Ала Коваљ одржала је низ предавања из украјинистичке лингвистике на Београдском, Загребачком, Љубљанском, Новосадском универзитету што је, између осталог, допринело увођењу у наставне програме ових универзитета предмета Украјински језик и/или Украјинска књижевност.

Србистичка књижевноисторијска истраживања у 20. веку такође дају плодне резултате. Међу научницима који су се посебно истакли у истраживању ове проблематике су добро познати српским славистима Иван Јушчук, Надија Непорожња, Јевхен Пашченко, Павел Руђаков, Олена Дзјуба, Иван Лучук, Ала Татаренко, Вероника Јармак, Јулија Билонох, Зорјана Хук, као и бројни други¹⁰.

У српској средини украјинистичка проблематика у 20. веку, у различито време и са различитих аспеката, проучавана је од стране таквих истакнутих научника-слависта као што су Властимир Ерчић, Милорад Павић, Кирил Тарановски, Радован Кошуткић, Радован Лалић, Петар Митропан, Јулијан Тамаш, Миодраг Сибиновић, Богдан Терзић, Предраг Пипер, Дејан Ајдачић и многих других. Допринос ових научника српској украјинистици посвећене су многе странице у монографији *Фокусна перспектива украјинске књижевности* (Поповић 2007: 71-148).

---

¹⁰ Види о томе детаљно у поглављу Одроз у одразу. О узајамној рецепцији украјинске и српске књижевности монографије Фокусна перспектива украјинске књижевности (Поповић 2007: 71-148)

Формирање у Београду 1991. године Српско-украјинског друштва које су иницирали истакнути београдски слависти Милорад Павић, Миодраг Сибиновић, Богдан Терзић, Богољуб Станковић, Јанко Сабadoш и др.¹¹, увођење у наставу на Филолошким факултету у Београду предмета Украјински језик¹² (истакнути београдски слависта Богдан Терзић - први наставник украјинског језика на Универзитету у Београду, предавао је овај предмет током школске 1991/1992. године), формирање у оквиру Одсека за славистику Универзитета у Београду наставне групе за украјински језик и књижевност (2002), бројни украјинистички радови који су објављени у српској славистичкој периодици од почетка деведесетих година до данас, стасање младог украјинистичког кадра, стално присуство од 2002. године на катедри за славистику у Београду сарадника Кијевског универзитета „Тарас Шевченко“, а од 2007/2008. школске године и Лавовског универзитета „Иван Франко“, редовна годишња размена студената са поменутиим универзитетима, покретање у НАНУ и САНУ заједничког пројекта израде украјинско-српског и српско-украјинског речника, бројни научноистраживачки пројекти које заједно спроводе украјински и српски слависти, десетине преведених књига сведоче о посебном интензивирању сарадње украјинских и српских слависта крајем 20. - почетком 21. века.

Људмила Поповић је на челу Катедре за украјинистику Филолошког факултета у Београду и председница је Српско-украјинског друштва

---

¹¹ Његова подружница у Новом Саду 1994. године прераста у самостално друштво које окупља истакнуте српске слависте из Новог Сада.

¹² Предмет „Украјинска и светска књижевност“ на Универзитету у Новом Саду предаје академик НАНУ Ј.Тамаш, а од 1997. годину у наставне програме Катедре за русински језик и књижевност и Катедре за Славистику Универзитета у Новом Саду уведен је и предмет „Украјински језик“. Наставници Катедре за Русински језик у Новом Саду крајем 20. – почетком 21. века наступају као иницијатори неколико међународних научних скупова у којима учествују бројни научници из Украјине, покрећу заједно са украјинским славистима неколико научноистраживачких пројеката.

ХАРКОВСКИ УНИВЕРЗИТЕТ И СРБИ

Многи Срби су, на почетку XIX века, постали предавачи на новоотвореним универзитетима и вишим школама у Русији. До 1803. године у Русији су постојала само три универзитета. Уредбом од 1803. године оснивају се нови универзитети у Харкову, Казану и Петрограду. У недостатку руских научних снага, позивани су и научници из иностранства.

И на Харковски универзитет, који је почео са наставом 1805. године, захваљујући свом угледу и стручности, али и познанству са руским званичницима, кренула је група образованих Срба. Пре свих Атанасије Стојковић који је већ објавио своје дело *Физика* и који је изабран за редовног професора физике. Његов, нешто старији вршњак, Григорије Трлајић, родом из Мола у Бачкој, студирао је права на Бечком универзитету. Као студент права био је секретар руског посланика у Бечу кнеза Голицина. Благодарећи везама с угледним Русима, Трлајић је изабран за професора у Петрограду, а 1811. године и за редовног професора на Харковском универзитету. Теодор Филиповић, доктор права са Пештанског универзитета, био је доцент за римско право. На Универзитету у Харкову кратко се задржао јер је, на наговор проте Матеје Ненадовића, пошао са српским посланством код руског цара. «Било му је тешко напустити службу, па ипак за љубав свога народа и за љубав народне будућности жртвовао је све и пристао да пође са депутатима у Петроград, да им као зналац језика и спреман човек буде секретар, и помогне у послу за којим су пошли»¹³. Филиповић се касније вратио у Србију и под именом Божо Грујовић био писац првих законских и уставних текстова Карађорђево Србије. У књигама¹⁴ се може наћи податак да су на Харковском универзитету предавали Сава Петровић, доцент за грчки језик и књижевност, др Ђорђе Коритар, као редовни професор за

¹³ Прота Матеја Ненадовић, *Мемоари*, Нови Сад, 1957, стр. 171

¹⁴ Јован Радонић, *Атанасије Стојковић*, Београд, 1953, стр. 121-122

фармакологију и А. Дубравић (у неким изворима Дудровић), доцент за философију.¹⁵ Потврду ове тврдње и податке о поменутиим личностима, истраживањем литературе у Универзитетској библиотеци, нисмо нашли. Сава Петровић у свом чланку «Срби у Русији»¹⁶ говорећи о професору Дудровићу каже: «Нама, старим ђацима харковског универзитета, веома је мило то име, а сазнајући своју некомпетентност, не ћу да вам досађујем личним успоменама».¹⁷ Остаје нејасно да ли је Петровић био само ђак, јер је мало раније у свом тексту, говорећи о професорима Трлајићу и Дудровићу забележио: «Тако су код нас учила два Србина, један професор философије, а други професор грађанског права»¹⁸. Такође нису пронађени подаци за професоре Саву Малиновића, филозофа и Лазара Павловића.

Српски научници су добијали признања за свој рад. Атанасије Стојковић је два пута био биран за ректора Харковског универзитета.

Треба напоменути да је Вук Стефановић Караџић 1846. године изабран за почасног доктора Универзитета у Харкову.

У доба грађанског рата у Русији (1918-1920) и после њега, 45. 000 руских¹⁹ избеглица нашло је уточиште у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Прецизне статистичке анализе показују да је 62% од целокупног броја Руса имало средње образовање, а чак 13% факултетско образовање. Таква социјална слика руске избегличке групе у потпуности је одударала од претежно аграрне структуре Краљевине СХС, у којој је у то доба преко 50% становништва било неписмено. Руски инжењери, професори, архитекте, правници и лекари били су брзо ангажовани у државној служби.²⁰

---

¹⁵ Радонић је овај податак преузео из књиге Багалија о Харковском универзитету

¹⁶ ЛМС, књ. 120, Нови Сад, 1879, стр. 175-194

¹⁷ исто, стр. 191

¹⁸ исто

¹⁹ општим појмом «руски» називане су све избеглице, није се правила разлика да ли су из Украјине или других делова земље

²⁰ Мирослав Јовановић, *О српским избеглицама у Југославији*, предговор за каталог изложбе *Руске избеглице у Југославији : кроз архивску грађу*, Београд 1997

«Руски професори, емигранти, присутни су на Универзитету од 1920. године. Руски професори, с обзиром на то да су били страни држављани, нису на свим факултетима примани за сталне наставнике, мада су то својим знањем, способностима и искуством сигурно заслуживали, јер је међу њима било веома угледних научних радника са универзитета бивше царске Русије. Различита пракса око примања руских професора за сталне наставнике на појединим факултетима нарочито је отежавала њихов положај. Питање уједначавања критеријума за њихов пријем на Универзитет поставио је на седници Универзитетског већа, од 4. априла 1922. године професор Филозофског факултета Никола Вулић. Том приликом изнео је податак да се 'на разним факултетима поступа различито са руским професорима и да се једни бирају за сталне, а други са истим квалификацијама за хонорарне'.»²¹

На овој изложби су представљени професори Београдског универзитета који су, или дипломирали на Харковском универзитету, или су на њему докторирали, или су били професори у Харкову пре него што су дошли у Србију. То су Тимофеј Васиљевич Локот, професор на Пољопривредном факултету, Степан Михајлович Куљбакин, професор на Филозофском факултету, редовни члан САНУ од 1925. године, Александар Љвович Погодин, филолог, Никола Николајевич Салтиков, математичар и академик, Јевгениј Васиљевич Ањичков, професор на Филозофском факултету и Михаил Павлович Чубински, професор права.

Владислав Албинович Мајевски, руски историчар, и сâм избеглица, изрекао је следећу оцену: «Говорећи о благородном и широко гостопримљивом односу Југославије према руској емиграцији, која је нашла своје место у државном и друштвеном животу земље, треба приметити да руски људи нису остали дужни Југославији, и благодарећи особеностима руске природе, својим поштеним радом учинили су земљи несумњиве услуге у различитим областима живота».²²

²¹ Бранка Прпа-Јовановић: Наставници Универзитета 1919-1929. године, стр. 151-152

У: Универзитет у Београду : 1838.1988 : зборник радова, Београд, 1988, стр. 145-164

²² Мирослав Јовановић, нав. дело

Мал. 21. Харків: Вознесенська площа (суч. Л. Фейербаха)
Листівка поч. XX ст.

О ЕМИГРАЦИЈИ

Ђурић, Остоја

Књижевна и књижевно-издавачка делатност руске интелигенције у Србији између два светска рата /
Остоја Ђурић. - Београд : 1987. - 478 стр. (докторска дисертација)

РД 14145

РУСКА емиграција у српској култури XX века : зборник радова. Т. 1-2 / приредили Миодраг Сибиновић, Марија Межински и Алексеј Арсењев ; главни и одговорни уредник Миодраг Сибиновић. - Београд : Филолошки факултет, Катедра за славистику и Центар за научни рад, 1994. - VII, 314; VII, 326 стр.

П 57957/1,2

КАЧАКИ, Јован

Руске избеглице у Краљевини СХС/Југославији : библиографија радова : 1920-1944 : покушај реконструкције / Јован Качаки. - 2. допуњено и прерађено изд. - Београд : Књижара Жагор : Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2003. - 449 стр. : илустр.

П 28895

ЈОВАНОВИЋ, Мирослав

Руска емиграција на Балкану : (1920-1940) / Мирослав Јовановић. - Београд : Чигоја штампа, 2006. - 560 стр.

П 76653

НАСЕЉАВАЊЕ СРБА У УКРАЈИНУ

ПИШЧЕВИЋ, Симеон

Мемоари / Симеон Пишчевић ; превод и предговор Светозара Матића. - Београд : Српска књижевна задруга, 1963. - XIII, 531 стр.

I 1042a

БАРЈАКТАРОВИЋ, Мирко Р.

Судбина одсељених Срба у Украјини / Мирко Р. Барјактаровић. - У: Зборник радова САНУ; књ. 1; Етнографски институт, књ. 5, 1971. - Стр. 139-150

V 268

МИКИТЕНКО, Оксана

Сеоба Срба и Украјина (историјскокултурни и етнофолклорни поглед) / Оксана Микитенко. - У: Реферати и саопштења. 1, Сеобе и изгнанства као тема у југословенским књижевностима / 20. Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, Панчево, Нови Сад, Тршић 11-16. 9. 1990. - Београд : Међународни славистички центар, 1991. - Стр. 271-281

II 17141

РУДЈАКОВ, Павел

Сеоба Срба у Русију у 18. веку / Павел Рудјак; превод Марија Марковић, Бранислав Марковић. - Београд : Службени лист СРЈ, 1995. - 183 стр.

II 58805

КОСТИЋ, Мита

Нова Србија и Славеносрбија / Мита Костић. – Нови Сад : Српско-украјинско друштво, 2001. - 192 стр. : илустр.

П 67590

РУДЈАКОВ, Павел

“В службу и вечное подданство...” : Србские поселения Новая Сербия и Славяносербия на украинских землях (1751-1764). - Киев : АртЭк, 2001. - 176 стр. : илустр.

П 31834

ПОСУЊКО, Олга М.

Историја Нове Србије и Славеносрбије / Олга М. Посуњко ; превод Еуген Кулеба. - Нови Сад : Српско-украјинско друштво, 2003. - 172 стр.

І 48476

ПИШЧЕВИЋ, Александар

Мој живот : (1764-1805) : успомене / Александар Пишчевић ; с руског превео и предговор написао Миленко Фурдуља. - Нови Сад : Матица српска : Српско-украјинско друштво, 2003. - 354 стр.

І 48586

СРБИ ПРОФЕСОРИ НА ХАРКОВСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ

СТОЈКОВИЋ Атанасије

Атанасије Стојковић је рођен 1773. године у Руми, у којој је завршио основну школу. Школовање је наставио у Сегедину, Пожуну, Шопрону. Студије физике завршио је у Гетингему, где је и докторирао филозофију. Славу научника стекао је својим тротомним делом *Физика* које је објавио у Будиму 1801-1803. године. За професора физике изабран је на тек основаном универзитету у Харкову. Убрзо је изабран за декана одсека за физичко-математичке науке, а 1807. изабран је први пут за ректора Харковског универзитета. Други пут је изабран 1811. године. Харковски универзитет напушта 1813. године и настањује се у Петрограду. У њему је наставио са објављивањем радова из природних и техничких наука. Дописни члан Руске академије наука постао је 1809., а за редовног члана изабран је 1828. године. Умро је у Харкову 1832. године.

Дела

Кандоръ или Откровеніе егѣпетскихъ тайнъ / отъ Аѳанасіа Стойковича. - Въ Будимѣ : Печатано писмены Славено-Сербскія Печатни Кралевскаго Всеучилища Пештанскаго, 1800.- 87 стр.
Р 1563

Арістидъ и Наталіа. Частица 1 / отъ А. Стойковича. - Въ Будимѣ : Писмены Кралевскаго Університета, 1801. - 175 стр.

Р 667

На смерть безсмертнаго Іоанна Раича архімандрита М. Ковіля преставлшагося декембрія 11-го года совершивъ 75 лѣтъ и 1 мѣсяць времения жизни / отъ Аѳанасія Стойковича. - Въ Будимѣ : [Писмены Кралевскаго Універсітета], 1802. - [8] стр.

Р 1746

Аѳанасія Стойковича Фѹсіка. Чс. 1-3. - Въ Будимѣ : Писмены Кралевскаго Універсітета, 1801-1803. - [48], 320; [14], 330; [10], 284+ [20] стр.

Р 265

Сербскій секретарь или руководство како сочинявати различнѣйша писма,
Квіте, Облігаціе, Контракте, Тестаменте, Реверсе, Конте и пр. / сочинень отъ
АѠанася Стойковича. - Въ Будимѣ : Печатано писмены Кралев.Університета,
1802. - [14], 535 стр.

Р 1627

О саранчѣ и способахъ истребленія ея. - Санктпетербургъ : при Императорской
Академіи Наукъ, 1825. - 50 стр.

Р 3125

Новый Завѣтъ господа нашего Іисуса Христа / по преводу АѠанася Стойковича. -Лейпцигъ : въ
Типографіи Карла Таухница, 1834. - 628 стр.

Р 785

Писма

1796. јун 28, Пожун,

“превасходителству”, 2 писана листа, руско-словенски језик.

Захваљује му на милости и дару указаном му преко протосинђела “от Видак”; радује се што му се
указује прилика да прими свештенички чин.

Ибр. 2695

1798. август 20, Гетинген
митрополиту Стевану Стратимировићу, 1 лист, славено-српски језик
Захваљује митрополиту на помоћи и старању које му обећава
Ибр. 536

1799. март 7, Гетинген
митрополиту Стевану Стратимировићу, 2 исписана листа, славено-српски језик
Јавља му да је добио диплому доктора философије и члана физичког друштва; захваљује му на старању; говори о свом здрављу и о смрти Лихтенберга; честита му Ускрс.
Ибр. 537

1799. август 2, Гетинген
митрополиту Стевану Стратимировићу, 2 исписана листа, славено-српски језик
Благодари на примљеној пошиљци; шаље му неке књиге које је тражио; јавља да је филозоф Кант умро, а да је херцог отпустио из службе Фихтеа, филозофа и професора у Јени.
Ибр. 538

1800. јун 1, Пешта
митрополиту Стевану Стратимировићу, 1 исписани лист, славено-српски језик
Пише му о посвети својих стихова и уверава га да се међу њима не налази ниједан који би био “добром наравоученију противан”.
Ибр. 539

1800. јун 18, Пешта

митрополиту Стевану Стратимировићу, 2 исписана листа, славено-српски језик

Пише му поводом посвете својих стихова њему, своме благодетељу. На другом листу налази се концепт писма Стратимировића у коме негодује због посвете и силне хвале којом га обасипа.

Ибр. 540

О Стојковићу

БОЈИЋ, Лазар

Памјатникъ мужемъ у славено-сербскомъ книжеству славнымъ : въ Жертву признателности и благодаренія Лазаремъ Боичем... Часть 1. - [Беч : б. и.], 1815. - [29], 113,[2] стр. : илустр.

(О Атанасију Стојковићу и Григорију Трлајићу)

Р 118а

РАДОНИЋ, Јован

Атанасије Стојковић (1773-1832). - Београд : Српска академија наука, 1953. - стр. 97-154. - П. о. : Глас САН; 212, Одељење друштвених наука; књ. 2

БИ 716

ТРЛАЈИЋ Григорије

Рођен је 1766. у Мољу, у Бачкој. Гимназију и лицеј завршио је у Сегедину. У Бечу завршава студије филозофије, а затим и права. За образованог Србина чуо је кнез Галицин, руски посланик у Бечу, и узима га за свог секретара. По смрти кнеза, Трлајић добија из Русије позиве за посао. На место

професора опште историје и статистике на Педагошком заводу у Петрограду, постављен је 1804. године. Од 1806. године постаје професор на предмету енциклопедије права. На Харковски универзитет Трлајић је дошао 1811. године, као редовни професор за право. Од његових стручних радова изузетно је цењено дело *Руководство къ познаннію частнаго гражданскаго права* за које се сматра да је поставило основе доктрине руског права. Умро је 1811. године.

Дела

Славопѣіе въ жертвѣ СѢЩАГѢ благодареніа пречестнѣишему господину архімандріту Раичу, при слѣчан трѣдѣвъ егѡ въ Дѣписаніи славѣнскихъ народѡвъ на свѣтѣ исшедшихъ принесенное родосыновнею благодарностію Григ. Терлаича Мѣсѣца листопада 22. Дне 1794. - Въ Віеннѣ : Тупом Г. Стефана Новаковича, 1794. - [8] стр.

Р 440

Скупљени списи Глише Трлајића. - Панчево : Наклада књижаре Браће Јовановића, [б.г.]. - 72 стр. (Народна библиотека Браће Јовановића ; св. 85)
К 735

НИКОЛАЈ, Лудвиг Хајнрик

Идеа или Мѣжескаа добродѣтель / [написао Лудвиг Хајнрих Николај] ; повѣстнаа новенкостъ съ нѣмецкагѡ ѡзыка на славено-сербскій преведеннаа [од Григорија Трлајића]. - Въ Віеннѣ : при г. Стефанѣ Новаковичѣ, 1793. - 77 стр.

P 870

ГЕСНЕР, Соломон

Забавленіє єдинагѡ лѣтнагѡ ѹтра или ѹдивленіє естественнымъ красотамъ / написао Соломон Геснер ; превео Григорије Трлајић . - Въ Вїеннѣ : при Благородном г. Стефанѣ Новаковичѣ, 1793. - 91 стр.

P 639

ХЕРАСКОВ, Михаило М.

Ноѹма или ПроцвѣтаюЩі ѿ Римъ / написао Михаило М. Херасков: съ рѡссїйскагѡ превлеченный Григоріємъ Терлаичем. - Въ БѢдинѣ градѣ : Писменами Главено-Сервскїа Печатни, 1801. - XXIV, 231 стр.

P 272

О Трлајићу

СТАНОЈЕВИЋ, Обрад

Григорије Трлајић – неправедно заборављени савременик Доситејев / Обрад Станојевић.

У: Зборник Матице српске за књижевност и језик. - 38, 3 (1990), стр. 529-533

V 651

Архивска грађа

Једна признаница на 100 флорина, датирана у Санктпетербургу, 3. јануара

1808. године

Ибр. 1182

ФИЛИПОВИЋ Теодор (Божидар Грујовић)

Теодор Филиповић је рођен 1776. године у Руми. Школу је похађао у месту рођења, и то заједно са Атанасијем Стојковићем. Уписао је евангелистички лицеј у Шопрону, а студије је наставио у Сегедину и Пожуну. Право, са докторатом, завршио је 1803. на Будимском универзитету. Почетком 1804. године, на препоруку Саве Текелије, одлази у Харков за доцента на предмету историја права знатнијих народа, старијих и нових. Те исте године, на наговор српске делегације која је боравила у Русији, напушта службу и са депутатима креће за Петроград. У Србију стиже почетком априла 1805. године. Постаје секретар Правитељствујушћег совјета и на том месту остаје све до своје смрти 1807. године. На предлог митрополита Стратимировића, да би се заштитио од прогона аустријских власти, променио је име у Божидар Грујовић. Аутор је првог писаног закона ослобођене Србије. За саму скупштину Совјета израдио је 1805. *Устројство Совјета*.

О Филиповићу

РИСТИЋ Милован

Устанички законописац Теодор Филиповић (Божидар Грујовић) / Милован Ристић. - Београд : Просвета, 1953. - 61 стр. (Из српске прошлости ; 14)

И 1046

ФАЈФРИЋ, Жељко

Право у Србији модерне епохе : Теодор Филиповић (Божа Грујовић) Сремац Румљанин први писац закона у Карађорђевој Србији / Жељко Фајфрић.

У: Гласник Адвокатске коморе Војводине. - Год.77, књ. 65, бр. 4 (2005), стр. 205-214.
Ч 1206

РАДОШ, Јово

Почеци филозофије права код Срба / Јово Радош. - Нови Сад : Прометеј, 2000. - 127 стр. (О
Филиповићу на стр. 62)

П 66702

НАУЧНИЦИ СА ХАРКОВСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА ПРОФЕСОРИ НА БЕОГРАДСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ

ЛОКОТ Тимофеј Васиљевич

Рођен је 1869. у Черњигову. Дипломирао је у Кијеву 1894. године а докторирао 1899. Од 1896. директор Пољопривредно-огледне станице у Полтави. Дуже време је боравио у иностранству на усавршавању. Био је доцент на Кијевском универзитету од 1902. а професор Новоалександријског пољопривредног института у Харкову од 1916. Емигрирао је 1920. у Краљевину СХС. Био је професор на Пољопривредно-шумарском факултету у Београду од 1920. до 1938. године. Предавао је науку о производњи крмног биља, ратарство, ливадарство и културу пашњака. Оснивач је Института за пољопривредне машине и оруђа. Аутор је бројних научних радова и добитник више одликовања. Умро је у Београду 1942. године.

Дела

Врсте и варијетети пшенице : (најновија Персиваљева класификација пшенице) / Тим. Локот. - Београд : Штампарија “Св.Сава”, 1926. - 42 стр. : илустр. - Са поштом аутора Сави Урошевићу
БА 92

Транспирациони коефициент културних биљака / Тим. Локот – Београд : Графички завод “Макарије”, 1928. - 16 стр. : илустр.- Са поштом аутора Павлу Поповићу
БН 80

Форме и приноси најглавнијих ратарских биљака у Краљевини С. Х. С. / Тим. Локот, Бож. Јовановић.
- Београд : Графички завод “Макарије”, 1928. - 14 стр. - Са поветом аутора Павлу Стевановићу
БА 59

Рѣшенъ – ли аграрный вопросъ въ Россіи? / Т. В. Локоть. - Бѣлградъ : “Русская Типографія”, 1929. -
411-445 стр. - Са поветом аутора Павлу Поповићу
БА9 3

Менделизам и селекција : (Општи део) / Тим. Локот. - Београд : Графичко предузеће “Просвета”,
1930. - 104 стр.
А 36

Специјално ратарство : (њивске културе Југославије) : за студенте, агрономе и пољопривреднике /
Тим. Локот. - Београд-Земун : Издање Удружења студената агронома, 1937. - 271, 78 стр, : илустр. -
Са поветом аутора Универзитетској библиотеци
А 122

Ливадске траве и њихов избор : са 35 слика у тексту / Тим. Локот. - Београд : Издање Српског
пољопривредног друштва, 1926. - 87 стр. : илустр. - Тежакова библиотека ; 9
А 634/9

КУЉБАКИН Степан Михајлович

Рођен је 1873. године у Тифлису. Завршио је Новоросијски факултет у Одеси 1896. године. Био је професор Харковског универзитета. Емигрирао је 1919. или 1920. у Краљевину СХС. Од 1920. радио је као професор старословенског језика на Филозофском факултету у Скопљу, а од 1924. као професор на Универзитету у Београду. Редован члан Српске академије наука и уметности постао је 1925. године. Аутор је многих радова из историје бугарског, пољског, српскохрватског језика као и упоредне граматике словенских језика. Истраживао је рукописе на Охриду и Мирослављево јеванђеље. Умро је у Београду 1941. године.

Дела

Палеографска и језичка испитивања о Мирослављевом јеванђељу / од Ст. М. Куљбакина. - Сремски Карловци : Српска манастирска штампарија, 1925. - 120 стр. - (Посебна издања / Српска краљевска академија ; књ. 52. Философски и филолошки списи ; књ. 13)

ПЧ II / 8 / 52

О речничкој страни старословенској језика : [приступна академска беседа 10. фебруара 1927.] / од Степана М. Куљбакина. - [б.м.] : [б.и.], 1927. - 87-143 стр.

II 66250

Старословенска граматика / написао Ст. М. Куљбакин. - Београд : Државна штампарија Краљевине Југославије, 1930. - 167 стр.

Кв 69

Старословенска читанка / саставио Ст. М. Куљбакин. - Београд : Издање Задужбине Луке Ћеловића-Требињца, 1932. - IV, 68 стр.

Кв 38

Лексичке студије / Ст. М. Куљбакин. - Београд : Српска краљевска академија, 1940. - 43 стр. (Глас / Српска краљевска академија ; 582. Разред 2 / Философско-филолошке, друштвене и историске науке ; 92)

II 66251

Архивска грађа

визит карта С. Куљбакина – из заоставштине Александра Белића

ПОГОДИН Александар Љвович

Рођен је у Петрограду 1872. године, где је свршио историјско-филолошки факултет на Петроградском универзитету 1894. године. Од 1897. до 1902. био је професор Археолошког института у Петрограду, 1902. ванредни а затим редовни професор Варшавског универзитета. Године 1908. даје оставку и враћа се у Петроград као професор Виших женских курсева (универзитета) у Петрограду. За редовног професора Харковског универзитета изабран је 1910. године и на тој дужности је остао све до краја 1919. када је због политичких прилика морао да напусти земљу. Од 1920. је хонорарни, а затим контрактуални професор Београдског универзитета на катедри професора Радован Кошутића. Написао је око 20 великих научних радова. Аутор је *Историје руске књижевности* и двотомне *Руско-српске библиографије 1800-1925*. Био је професор руске књижевности у Руско-српској женској гимназији у Београду (1929-1935). Умро је у Београду 1947. године.

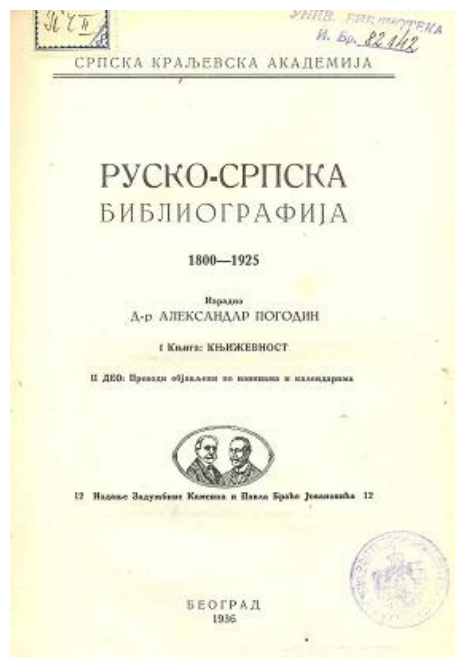

Дела

Исторія Сербіи / А. Л. Погодинъ. - С.-Петербургъ : Изданіе «Брокгаузъ-Ефронъ», 1909. - 164 стр.
И9 78

Исторія Болгаріи / А. Л. Погодинъ. - С.-Петербургъ : Изданіе «Брокгаузъ-Ефронъ», 1910. - 224 стр.
П 38460

Наблюдения надъ техникой народной лирики / А. Л. Погодинъ. - Бѣлградъ : “Русская Тупографія”, 1931. - 223-290 стр. (Записки Русскаго Научнаго Института въ Бѣлградѣ ; выпускъ 5)
БК 9а 11

Варяги и Русь / А. Л. Погодин. - Бѣлградъ : “Русская Тупографія”, 1932. - 93-135 стр. (Записки Русскаго Научнаго Института въ Бѣлградѣ ; выпускъ 7)
БИ 9а 63

Историја руске књижевности / А. Л. Погодин. - Београд : Издавачка књижарница Геце Кона, 1927. - 252 стр.

Ка 94

Љермонтов код Срба / Александар Љ. Погодин. - Београд : Штампа Државне штампарије Краљевине Југославије, 1938. - 25 - 59 стр.

П. о : (Издање Чупићеве задужбине ; 80)

БКа 277

Руско-српска библиографија : 1800-1925. Књ. 1, Књижевност. Део 1, Преводи објављени посебно или по часописима. Део 2, Преводи објављени по новинама и календарима / изradio Александар Погодин. - Београд : Српска краљевска академија, 1932-1936. - XVIII, 285; XXXII, 475 стр. - (Посебна издања / Српска краљевска академија ; књ. 92, 110. Философски и филилошки списи ; књ. 22, 29) (Издање Задужбине Каменка и Павла Браће Јовановића ; 5, 12)

ПЧ II / 8

“Внѣшняя Россія” Константина Багрянороднаго / А. Погодин. - Београд : 1937. -77-85 стр. П. о : Белићев зборник

БК9а 42

Варяжскій періодъ въ жизни князя Владиміра / А. Л. Погодин. - Бѣлградъ : Русскій Книжной Складъ Державной Комисіи, (б.г.)- 19-30 стр.

БИ9 69

САЛТИКОВ Никола Николајевич

Рођен је у Вишњем Волочеку 1872. године. Дипломирао је 1895. у Харкову где је положио и магистарски испит 1898. После студијског боравка у Француској и Немачкој, докторирао је 1905. Био је професор Технолошког института у Томску (1901-1903), Политехничког института у Кијеву (1903-1906), Универзитета у Харкову (1906-1909) и Националног грузинског универзитета у Тифлису (1906-1921). Емигрирао 1921. у Краљевину СХС и одмах примљен на Београдски универзитет. Од 1922. године је редовни професор на Филозофском факултету у Београду. Предавао је: парцијалне једначине I реда, парцијалне једначине II реда, вишу алгебру, теорију елиминације, аналитичку геометрију, пројективну геометрију, а раније и механику. Петнаест година узастопце држао је по 2 месеца годишње предавања у Белгији, на сва четири белгијска универзитета. Био је дописни члан Српске академије наука од 1934. године, а редовни од 1946, као и члан неколико страних научних друштава. У младости се доста бавио механиком, а касније се искључиво посветио диференцијалним једначинама и то више парцијалним него обичним. Објавио је више од 250 научних радова. Учествовао је са саопштењима на скоро свим интернационалним конгресима математичара почевши од краја 19. века па све до смрти 1961. године. Осим тога, учествовао је на свим југословенским, многим балканским, као и на конгресима других нација. Укупан број саопштења за 70 година научног рада износи око 100. У стручним радовима обрађивао је поједине проблеме наставе математике. Учествовао је у раду Природно-математичког (раније Филозофског факултета), Друштва математичара и физичара Србије, Савеза математичких друштава и Математичког института. Пензионисан је 1954. Добитник је Седмојулске награде 1959. године. Умро је 1961. у Београду.

Дела

Sur les théorie des équations aux dérivées partielles du premier ordre d' une seule fonction inconnue / par N. Saltykow. - Bruxelles : M. Hayez, 1924. - 172 str.

M3 40

Аналитичка геометрија I / Н. Салтиков. - Београд : Универзитет у Београду, 1947. - 271 стр.

M 71/1

Методe интегралeња парцијалних једначина првог реда са једном непознатом / од Н. Салтикова. - Београд : Српска академија наука, 1947. - XV, 747 стр. (Посебна издања / Српска академија наука ; књ. 139. Природњачки и математички списи ; књ. 38)

ПЧ II / 8

Аналитичка геометрија II / Н. Салтиков. - Београд : Универзитет у Београду, 1949. - XIII, 316 стр.

М 71 / 2

Теорија парцијалних једначина другог реда / Н. Салтиков. - Београд : Универзитет у Београду, 1952. - 4, 121 стр.

М 221

Теорија парцијалних једначина првог реда са једном непознатом функцијом : основне методе интегралења парцијалних једначина првог реда. - Београд : Универзитет у Београду, 1953. - 162 стр.

М 234а

О Салтикову

ORLOV Konstantin

Dr Nikola Saltikov (1866-1961) : (in memoriam) / Konstantin Orlov, Borivoje Rašajski, Đorđe Karapandžić.

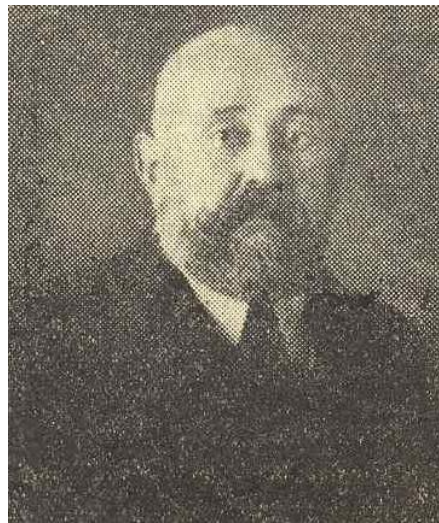
У: Математички весник, 5 (1981) св. 3, стр.335-339

Ч 700

АЊИЧКОВ Јевгениј Васиљевич

Родио се у месту Боровичи 1866. године. Завршио је Историјско-филолошки факултет у Петрограду, био је доцент на Катедри за историју западних књижевности у Кијеву. Оснивач је Више школе друштвених наука у Паризу 1901. године. Докторирао је 1903. у Харкову одбранивши тезу *Пролетња обредна песма на Западу и код Словена*. Био је професор на Петроградском универзитету, члан књижевних и политичких кружока. У саставу руске дивизије борио се у Француској, а од 1917. и као добровољац на Солунском фронту. Професор у Паризу био је од 1918. до 1920. Један је од оснивача и први председник Руске академске групе у Француској. Од 1920. постаје професор Београдског универзитета, а од 1926. Филозофског факултета у Скопљу. Објавио је бројне радове на више језика и био у жижи културне активности руске емиграције у Краљевини СХС и Европи. У Архиву САНУ чува се рукопис његових обимних мемоара и низ необјављених студија. Умро је 1937. у Београду.

Дела

Новая русская поэзия / Е. Аничков. - Берлин : Издательство И. П. Ладыжникова, 1923. - 142 стр.- (Библиотека современного знания ; 21)

ПБ20 1806

О Аничкову

Leksikon pisaca Jugoslavije knj. I : A-Dž. - Novi Sad : Matica srpska, 1972.- str.87

ЧО 36/1

ЧУБИНСКИ Михаил Павлович

Рођен је 1871. у Кијеву. Гимназију и правни факултет завршио је у свом родном месту. Изабран је за доцента кривичног права на универзитету у Кијеву 1897. године, а 1901. године за ванредног професора Правног факултета у Јарославу. Редовни професор Харковског универзитета постао је 1905. године. Био је професор кривичног права и на универзитетима у Јарославу, Јурјеву и Петрограду. Маја 1917. године постао је судија у Петрограду а затим министар правде, доцније и председник Касационог суда у Кијеву. У Краљевину СХС дошао је у марту 1920. године, а већ у априлу је постао хонорарни професор на Београдском универзитету, за предмет криминална политика. Био је члан Сталног законодавног савета при Министарству правде. Као члан тога Савета

узео је активно учешће у изради новог кривичног закона и закона о судском кривичном поступку. Био је редовни професор кривичног права на Правном факултету у Суботици од 1922. године. Написао је велики број научних радова на нашем и страним језицима. Главно дело му је «Уџбеник криминалне политике» (1909) које је у своје време добило награду Руске академије наука и за које се дуго сматрало, да једино у свету, историјски и систематски излаже целокупну материју криминалне политике.

Дела

Идея сербо-хорватскога единенія въ ея развитіи и современномъ состояніи / М. П. Чубинскій. - Петроградъ : «Новое Время», 1917. - VI, 31 стр. (Мировая война и современные славянскіе вопросы ; 7)

J 1038 / 7

Проблем и уједначења права у уједињеном Краљевству С. Х. С. и основне одредбе пројекта српског казненог законика / Мих. П. Чубински. - Београд : Геца Кон, 1921. - 108 стр.

П 280

Закон и стварност у Совјетској Русији : (Отисци из «Полиције») / Мих. Чубински. - Београд : (б. и.), 1925. - 72 стр. - Са поветом аутора Јовану Алексијевићу

ПБ13 7

Општа карактеристика нових школа у кривичном праву. - 2. попр. и доп. изд. - Београд : Издавачка књижарница Геце Кона, 1925. - 45 стр.

П 5

Научни и практични коментар Законика о судском кривичном поступку Краљевине Југославије од 16 фебруара 1929 год. / Мих. П. Чубински. - Београд : Издавачка књижарница Геце Кона, 1933. - XI, 831 стр.

ПБ17 1064

Криминална политика : (појам, садржај и однос према науци кривичног права) / Мих. Чубински. - Београд : Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, 1937. - XX, 297 стр.

П 687

Неке особине криминалитета у Југославији / од Михаила П. Чубинског. - Београд : Наставници Правног факултета, 1938. - 3 стр. «У част г. Живојина М. Перића». –

П. о : Архив за правне и друштвене науке ; коло 2, год. 28, књ. 36, бр. 1-2

П 2703

О Чубинском

Др Мих. П. Чубински : професор Универзитета : поводом прославе његовог 35-годишњег рада. - Subotica : Štamparija «Globus», б.г.

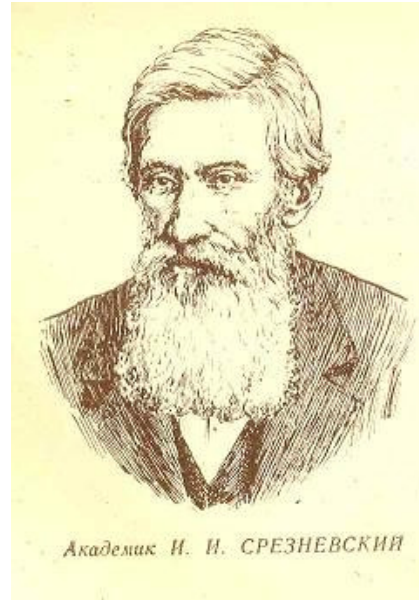
БП 818

ПОЗНАТИ СЛАВИСТИ СА ХАРКОВСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

СРЕЗЊЕВСКИ Измаил Иванович

(1812-1880), слависта, професор универзитета у Харкову и Петрограду. Ради научних испитивања обишао све словенске земље. Неколико пута је боравио у Бечу, где се упознао са Вуком Караџићем. Бавио се питањима историјске граматике словенских језика, палеографијом, украјинским фолклором и етнографијом и радио на издавању старих споменика. Главни радови: *Мисли о историји руског*

језика, Стари споменици рускога писма и језика, Стари глагољски споменици, упоредо са ћирилским, Славеноруска палеографија и др.

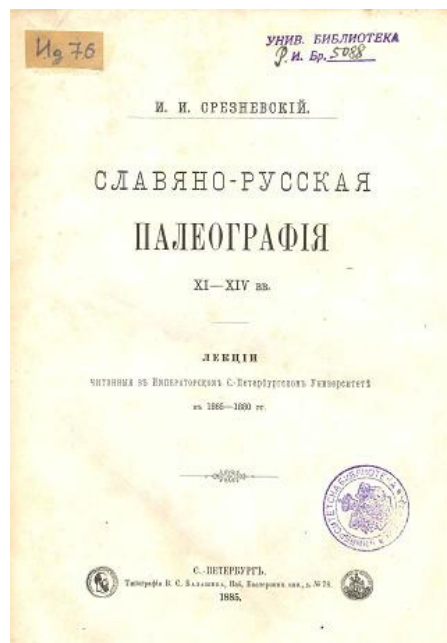

Дела

Древніе памятники письма и языка югозападныхъ Славянъ : (IX-XII вв.) / трудъ И. Срезневскаго. - Санктпетербургъ: Въ Типографіи Императорской Академіи наукъ, 1865. - 67 стр.

ПБ10 1944

Древніе памятники русскаго письма и языка : (X-XIV вѣковъ) : приложеніе снимки съ памятниковъ / трудъ И. Срезневскаго. - Санктпетербургъ : Въ Типографіи Императорской Академіи наукъ, 1866. - VI, [39] листовъ
ПБ15 1227

Живот Вука Ст. Караѣића / И. И. Срезњевскога ; с руског превео Александар Сандић. - У Новом Саду : Платонова штампарија, 1870. - 38 стр. - (Књига за народ ; 4)
БКа 155

О древней глаголической рукописи, хранящейся въ Кіевской духовной академіи : съ приложеніемъ
полнаго списка съ нея и нѣсколькими замѣчаніями / И. Срезневскаго. - Кіевъ : Въ Университетской
Типографіи, 1876. - 21 стр.

ПБ15 1365

Славяно-русская палеографія : XI-XIV вв. : лекціи читанныя въ Императорскомъ С.-Петербургскомъ
Университетѣ въ 1865-1880 гг. / И. И. Срезневскій. - С.- Петербургъ : Типографія В. С. Балашева,
1885. - VIII, 261 стр.

И9 76

Третій списокъ сочиненій и изданій Измаила Ивановича Срезневскаго, имѣющихся въ продажѣ. -
С.- Петербургъ : Типографія А. Якобсона Насл., 1899. - 7 стр.

БИБ 49

Писма

недатирано, Беч

Ђорђу Пантелину, 2 исписана листа

Извештава га да ће у Загребу да излази *Преглед литературни*, чији ће издавач, поред осталих, бити и
Враз. Позива га да сарађује у интересу слоге Срба и Хрвата. Моли га да му пошаље неколико
простонародних српских загонетки.

Ибр. 1172

О Срезњевском

ГАВРИЛОВИЋ, Андра

Словенска путовања : Запјећа, Бобровски, Кухарски, Бођански, Срезњевски, Срезњевски и Вук, Прајс, Григоровић / Андра Гавриловић. - Београд : [Б. и.] , 1922. - IV, 178 стр.

К 234

ИЉИНСКИ Григориј Андреевич

(1876-1937)

Рођен је у Петрограду. Био је одличан познавалац области упоредне граматике словенских језика и старословенског. Проучавао је и објављивао споменике словенске писмености. Интересовао се и за историју словенске писмености. Био је члан Бугарске и Пољске академије наука. Умро је 1937. године.

Дела

Сложныя мѣстоименія и окончанія родительнаго пад. ед. ч., муж. и ср. рода неличныхъ мѣстоименій въ славянскихъ языкахъ: этимологическое изслѣдованіе / Г. А. Ильинскаго. - Варшава : Типографія Варшавскаго Учебнаго Округа, 1903. - IV, 187 стр.

ПБ15 1281

Македонскій листокъ : отрывокъ неизвѣстнаго памятника кирилловской письменности XI-XII в. / Г. А. Ильинскій. - Санктпетербургъ : Изданіе Отдѣленія русскаго языка и словесности Императорской Академіи Наукъ, 1906. - 28 стр.

К9а 941

Праславянская грамматика / Г. А. Ильинскій. - Нжинъ: «Печатникъ», 1916. - XXVIII, 533 стр.- Са поветом аутора

К9а 254

Опыт систематической Кирилло-Мефодьевской библиографии / Г. А. Ильинскій. - София : Българска Академия на наукитѣ, 1934. -XI, 302 стр.

Иб 257

ЛАВРОВСКИ Петар Алексејевич

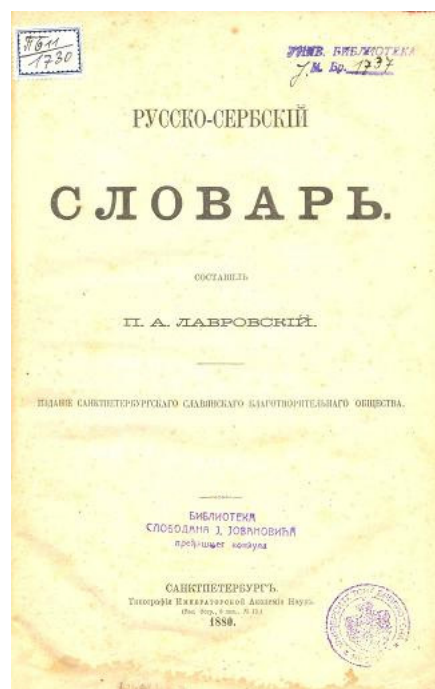
(1827-1886)

слависта, професор Харковског и Варшавског университета. Радио на проучавању живота и рада Ћирила и Методија. Саставио мали *Српско-руски речник* и *Руско-српски речник*, први 1870. а други 1880.

Дела

Русско-сербскій словарь / составилъ П. А. Лавровскій. - Санктпетербургъ : Изданіе Санктпетербургскаго Славянскаго Благотворительнаго Общества, 1880. - II,578 стуб.

ПБ11 1730, ПБ14 422

ХАЛАНСКИ Михаил
(1857-1910)

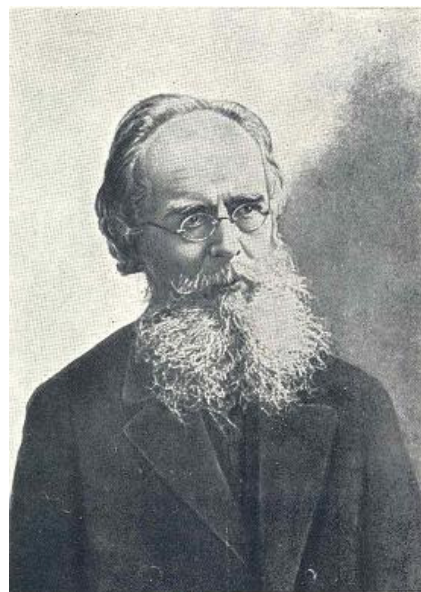
филолог и књижевни критичар, професор Универзитета у Харкову. Путовао је по балканским земљама и проучавао највише народну поезију. Писао о песмама и предањима о Марку Краљевићу, затим о песмама косовског циклуса, о бугарштицама, о неким географским именима, о руској и нашој епској поезији и др.

Дела

Южно-славянскія сказанія о Кралевичѣ Маркѣ въ связи съ произведеніями русскаго былевого эпоса
III / М. Халанскій. - Варшава : Типографія Варшавскаго Учебнаго Округа, 1895. - стр. 473-800
К9а 260

ПОТЕБЪА Александр Афанасјевич (1835-1891)

лингвиста, професор Универзитета у Харкову. Уписао се на Харковски универзитет 1850. године, и то најпре на право, да би 1852. прешао на историјско-филолошки факултет. Дипломирао је 1856. године. Магистрирао је 1861. године са темом «О неким симболима у словенској народној поезији». Докторирао је 1874. Бавио се питањима опште лингвистике, историјском синтаксом, етимологијом, семантиком, фонетиком, дијалектологијом, а такође и теоријом поезије и археологијом. Главна дела *Белешке из руске граматике, Мисао и језик* и др.

Дела

Изъ записокъ по русской грамматикѣ : составные члены предложѣнія и ихъ замѣны въ русскомъ языкѣ/ сочиненіе А. Потѣбни. - Харьковъ : Въ Университетской Типографіи, 1874. - VI, 538 стр.

ПБ15 1291

Из записок по русской грамматике : глагол, местоимение, числительное, предлог / А. А. Потѣбня. - Москва : Издательство Академии наук СССР, 1941. - 318 стр.

К9а 173

Из записок по русской грамматике / А. А. Потѣбня. - Том. 1-2. – Москва : Академия наук СССР, 1958. - 535 стр.

К9а 804

ГОЛОВАЦКИ, Я. Ө.

Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси / собранныя Я. Ө. Головацкимъ ; рецензія А. А. Потебни. - С-Петербургъ: Въ Типографіи Императорской Академіи наукъ, 1880. - 89 стр.
ПБ15 1223

Изъ записокъ по теоріи словесности / А. А. Потебня . - [Фототипско изд.]. - The Hague : Mouton, 1970.
- 652 str. (Slavic printings and reprintings ; 128)
Фототипско изд. : Харьковъ : издание М. В. Потебни, 1905
П 20845

Изъ лекцій по теоріи словесности : басня, пословица, поговорка. - [Фототипско изд.]. - The Hague :
Mouton, 1970. - 162 str. (Slavic printings and reprintings ; 150)
Фототипско изд. : Харьковъ : Типографія К. Счасни, 1894
П 20833

УКРАЈІНІСТІКА У УНІВЕРЗИТЕТСКОЈ БІБЛІОТЕЦИ

СМОТРИЦКИ, Мелетіј

[Граматика / Милетіі Смотрицкій]. - Москва : [б. и.], 1721. - листови 1-283

Р 1574

Граматіка въ ползѣ и оупотребленіе штроквѣвъ сербскіихъ / [Мелетіј Смотрицки]. - Въ Епископії рымнической, 1755. - листови 1-288

Р 636

ЗЛОКОВИЋ, Ђорђе

Земљишта Старобельског ујезда Харьковске губерније : докторска дисертација / од Ђорђа Злоковића. - Београд : Државна штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, 1927.- стр. 84-123 + 1 карта.

Д 27

БУЛАХОВСКИ, Л. А.

Введение в языкознание. Часть 2. / Л. А. Булаховский. - Москва : Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1953. -177 стр.

К9а 440

Сербська народна поезія / збірник упорядкували Л. Первомайський, М. Рильський ; вступна стаття та словничок-пояснення Л. Булаховського. - Київ : Державне Видавництво Художньої Літератури, 1955. - 346 стр.
К9 1383

ХАРКОВСКИИ университет

Харьковский государственный университет им. А. А. Горького за 170 лет. - Харьков : Издательство Харьковского университета, 1955. - 385 стр.
Иг 654

Питання походження української мови / Л. А. Булаховський. - Київ : Видавництво Академії Наук Української РСР, 1956. - 218 стр.
К9а 925

Українські думи і героїчний епос слов'янських народів. - Київ : Видавництво Академії Наук Української РСР, 1963. - 27 стр.
І 1231

Український фольклор у слов'янських літературах. - Київ : Видавництво Академії Наук Української РСР, 1963. - 63 стр.
І 1226

КИРИЛЮК, Є. П.

Українські письменники – революційні демократи й літератури західних і південних слов'янських народів у ХІХ столітті / Є. П. Кирилюк. - Київ : Видавництво Академії Наук Української РСР, 1963. - 78 стр.

I 1221

ВОЛИНСЬКИЙ, П. К.

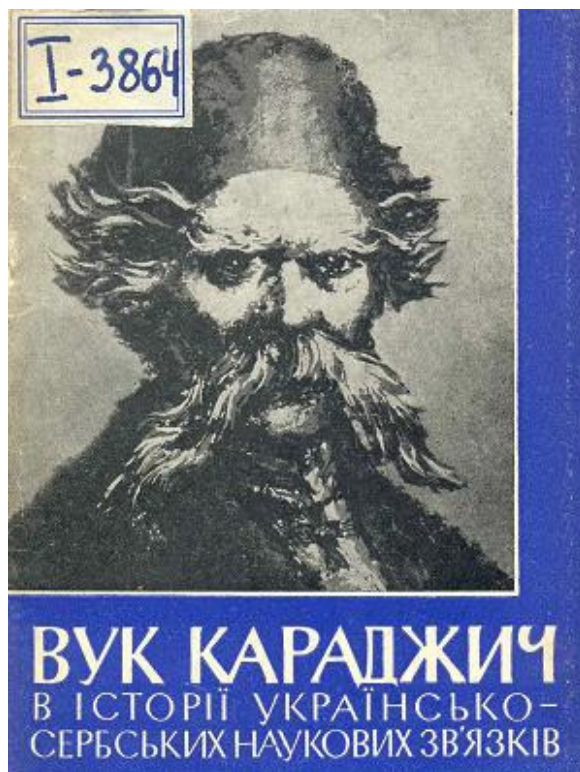
Український романтизм у зв'язку з розвитком романтизму в слов'янських літературах / П. К. Волинський. - Київ : Український Комітет Славістів АН УРСР, 1963. - 51 стр.

I 1216

БІЛОДІД, І. К.

Вук Караджич в історії українсько-сербських наукових зв'язків / І. К. Білодід. - Київ : Академія Наук Української РСР, 1965. - 46 стр.

I 3864

ДАВИДОВ, Динко

О Украјинско-српским уметничким везама у XVIII веку / Динко Давидов.

У: Зборник за ликовне уметности. - 4 (1968), стр. 213-235

V 110

Украјински утицаји на српску уметност средине XVIII века и сликар Василије Романович / Динко Давидов.

У: Зборник за ликовне уметности. - 5 (1969), стр. 121-138

V 110

ГУЦЬ, М. В.

Сербохорватская народная песня на Украине : диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук / М. В. Гуць. – Киев : Академия Наук Украинской ССР, 1970. - 22 стр. - Са поветом аутора Универзитетској библиотеци «Светозар Марковић»

I 10643

КАРПЕНКО, Ю. А

Юогославские следы в топонимии юга Украины / Ю. А Карпенко, А. К. Смольскя.

У: *Onomastica jugoslavica*. - 5 (1975), стр. 67-80

Ч1 816

ЕРЧИЋ, Властимир

Мануил (Михаил) Козачински и његова Траедокомедија / Властимир Ерчић. - Београд : Институт за књижевност и уметност ; Нови Сад : Матица српска : Српско народно позориште, 1980. - 764 стр.

II 32069

ГРДИНИЋ, Никола

Морална симболика и емблематика украјинског порекла у српској књижевности 18. и прве половине 19. века / Никола Грдинић.

У: Зборник Матице српске за славистику. - 24 (1983), стр. 43-52

V 263

БАГАЛІЙ, Д. І.

Історія Слобідської України / Д. І. Багалій. - Харків : «Дельта», 1993. - 255 стр.

П 66006

ЕРЧИЋ, Властимир

О українистици уопште узевши, и о њој у Срба / Властимир Ерчић.

У: Зборник Матице српске за славистику. - 43 (1993), стр. 197-202

V 263

ПОПОВИЋ, Људмила

Епистоларни дискурс украјинског и српског језика : докторска дисертација / Људмила Поповић. -

Београд : [Љ. Поповић], 1997. - 435 листова

РД 16408

Покрет шездесетих у Украјини и његова рецепција у Србији / Људмила Поповић.

У: Зборник Матице српске за славистику. - 52 (1997), стр. 139-148

V 263

ТАТАРЕНКО, Ала

Сусрет култура на граници миленијума или украјински излет српске књижевности / Ала Татаренко

У: Свеске. - Год. 13, бр. 64 (јун 2002), стр. 137-142

Ч 1013

РЈАБЧУК, Микола Јуријович

Од Малорусије до Украјине / Микола Рјабчук ; [приредио Дејан Ајдачић; преводи Људмила Поповић, Милена Ивановић, Ала Татаренко]. - Београд : Библиотека града Београда : Чигоја штампа : Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2003. - 75 стр.

I 4825

Антологија украјинске постмодерне приповетке / приредио Јуриј Виничук ; с украјинског превели Милена Ивановић, Ала Татаренко, Дејан Ајдачић. - 1. изд. - Нови Сад : Stylos, 2005. - 233 стр. - (Библиотека Антологије / Stylos)

I 53140

Иван Франко и Срби : зборник радова са међународног симпозијума одржаног у Новом Саду, 25-27. новембра 1966. / [главни уредник Богдан Косановић ; преводилац резимеа Оливера Кривошић]. - Нови Сад : Српско.украјинско друштво : Архив Војводине, 2006. - 221 стр.

II 78541

КОВАЧЕК, Божидар

Талија и Клио : из историје српског позоришта и драме. 2-3 / Божидар Ковачек. - Нови Сад : Позоришни музеј Војводине, 2006. - 359, 355 стр. - (Библиотека Посебна издања / Позоришни музеј Војводине ; књ. 2, 3)

О Козачинском као зачетнику српског позоришта

I 38005/2-3

Україна : українсько-сербський збірник : історія, культура, мистецтво / головний редактор Деян Айдачич.
- Київ : Темпора, 2006. -

вы1-

Ч13 83

АЈДАЧИЋ, Дејан

Славистичка истраживања / Дејан Ајдачић. - Београд : «Филип Вишњић», 2007. – 298 стр. -
(Библиотека Посебна издања / [«Филип Вишњић»]

П 80748

ПОПОВИЋ, Људмила

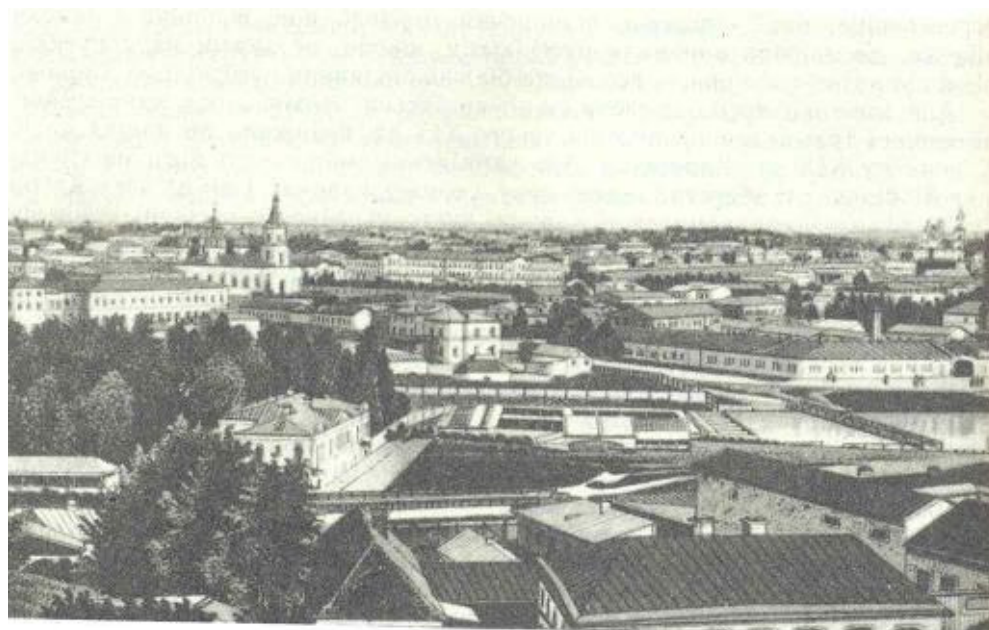
Фокусна перспектива украјинске књижевности / Људмила Поповић ; рецензенти Миодраг
Сибиновић, Јулије Тамаш. - Београд : Филолошки факултет, 2007. - 254 стр.

П 80482

ФРАНКО, Иван Јакович

Песме = Поезиі / Иван Франко ; [изабрао, превео и предговор написао Лука Хајдуковић]. - Нови Сад :
Српско-украјинско друштво, 2007. - 156 стр. - (Библиотека Словенска лира ; књ. 1)

П 82383

Мал. 20. Харків: панорама міста з Холодної гори.
Листівка поч. XX ст.

САДРЖАЈ

Љ. Поповић: Украјинско-српске славистичке везе у 19. и 20. веку.....	2
Харковски универзитет и Срби.....	13
О емиграцији.....	16
Насељавање Срба у Украјину.....	18
Срби професори на Харковском универзитету.....	20
Научници са Харковског универзитета – професори на Београдском Универзитету.....	29
Познати слависти са Харковског универзитета.....	45
Украјинистика у Универзитетској библиотеци.....	55